Vår näringspolitik

Vardagstryck

National Library of Sweden

EXLIBRIS AXEL LINDSTRÖM

Packz. Su. 1908

Vår näringspolitik.

Tal hållet i Stockholm den 13 Sept. 1908 af H. Exc. Statsministern A. LINDMAN.

Jag tackar för den inbjudan, som kommit mig till del, att hålla ett föredrag här, och för det intresse, som I visen genom att vilja åhöra det.

I det väldiga arbetsmaterial, som snart sagdt på alla områden förefinnes, är det tvenne stora hufvudgrupper af frågor, hvilka i hög grad tilldraga sig uppmärksamheten. I den ena är den sociala synpunkten den mest framträdande, i den andra den ekonomiska. Till den förra gruppen skulle jag vilja räkna sträfvanden, som afse att stärka folkets moraliska lifskraft och andliga hälsa, att främja dess fysiska utveckling, att befordra folkundervisning, försäkringsfrågor, sundhetsfrågor o. d., till den senare däremot främjande af industri, handel och näringar och i allmänhet sådant, som afser att mera direkt höja det ekonomiska välståndet i landet. Mycket är visserligen gjordt på båda dessa områden, men ändock återstår ofantligt mycket, och framåtskridandet framkallar ständigt nya synpunkter, nya kraf. Under det att lösningen af flera af de förra frågorna kräfver stora kostnader, såsom exempelvis folkförsäkringsfrågan, men däremot endast indirekt gifver inkomster, vinner man genom främjande af de senare frågorna en mera direkt ersättning för de kostnader, som äro därmed förbundna.

Sverige måste bli ett rikt land.

Dessa frågor hafva oftast ett nära sammanhang med hvarandra, och visst är, att den ena gruppen icke får undantränga den andra, och hvad jag särskildt skulle vilja framhålla är, huru lösningen af de ekonomiska frågorna kan underlätta och befrämja lösningen af de andra. Liksom hvarje enskild så godt som undantagslöst sträfvar efter att förbättra sin egen ställning, så bör ock vara fallet med ett land. Ty ett fattigt land kan icke göra utgifter för kulturella och ideella ändamål i den omfattnnig, som vore önskvärd. Det finnes många samhällsnyttiga reformer, som man skulle önska se utförda, men de måste mången gång anstå, därför att inkomsterna icke vilja räcka till. Det rika landet kan därför taga försteget på flere af dessa områden och det kan lättare arbeta på främjande af sociala reformer. Häraf framgår, skulle jag vilja säga, att Sverige måste sträfva efter att blifva ett rikt land. Hafva vi uppnått de materiella förutsättningarna, så blifva de kulturella önskemålen lättare att genomföra.

Jag har vid ett föregående tillfälle denna sommar yttrat mig om en del sociala frågor och vid ett annat om vissa ekonomiska, särskildt dem som röra nödvändigheten af att rätt tillvarataga och utnyttja våra naturliga rikedomar. I anslutning härtill skulle jag i dag vilja tala om ett sundt utvecklande af och ett noggrannt aktgifvande på närings- och handelspolitiken. Den korta tiden för ett föredrag i ett så vidlyftigt ämne kan tyvärr icke medgifva en behandling i detalj af de olika frågorna, utan jag måste helt naturligt inskränka mig till en öfverblick, som ej kan göra anspråk på att vara uttömmande.

Handelspolitikens dominerande roll.

Den rastlösa utveckling, hvilken kännetecknar vår tid, har gjort sig gällande icke minst inom näringslifvet. Produktionen har under de två senaste årtiondena gått framåt med jättesteg, och i jämbredd därmed hafva kommunikationerna utvecklats och handelsomsättningen länderna emellan ökats. Men därmed har också nationernas inbördes kamp på det ekonomiska området allt mera skärpts, och handelspolitiken har kommit att spela en allt mera dominerande roll, tagande i anspråk allt intensivare arbete af de handelspolitiska organen. Detta arbete går allt mera ut på att skaffa det egna landet ekonomisk supremati inom så vidsträckt område som möjligt, och de medel, som för detta ändamål anlitas, äro mångfaldiga och, allt efter olika förhållanden, rätt växlande. Den inre marknadens skyddande genom tullar och andra lagstiftningsåtgärder, den skyddade marknadens utsträckning genom förvärf af kolonier och skyddsområden, exportmöjligheternas utvidgning genom tullrestitutioner o. d., genom särskilda undantagstariffer, och detta särskildt för exportgods, genom handelstraktater o. s. v., se där medel, som mer eller mindre utnyttjas i denna världskamp på det ekonomiska området. Och i samma mån, som de ekonomiska och samfundsförhållandena allt mera komplicerats, i samma mån ha också handelspolitiken invecklats och försvårats.

Nutidens handelspolitik har sålunda en mångfald olika förhållanden att taga hänsyn till, förhållanden, som gestalta sig väsentligt olika för olika land. Här gäller det att aktgifva på landets naturliga beskaffenhet och naturliga tillgångar, dess läge i förhållande till världsmarknaden, dess tillgång på rörligt kapital, folkmängdens storlek och utvecklingsgrad m. m. samt sist men icke minst på de handelspolitiska grundsatser, som tillämpas inom större närgränsande länder.

Hvad vårt eget land angår, företer detsamma ju i olika delar vidt skilda förutsättningar för en framgångsrik näringsverksamhet. Sädesproduktionen, boskapsskötseln, skogs- och bergsbruk uppbära ju mer eller mindre hufvudsakligt olika trakters näringslif, liksom fiske och sjöfart utgöra den ekonomiska grundvalen för en stor del af vår kustbefolknings existens, och våra förädlingsindustrier måste af flerahanda skäl hafva större förutsättningar i vissa orter än i andra. Den olikhet i ekonomiska intressen, som sålunda förefinnes i skilda landsdelar, måste af vår handelspolitik noggsamt beaktas.

Industriens betydelse.

Ett lands handelspolitik koncentrerar sig nästan undantagslöst kring dess industri och beror i väsentlig grad af dennas utveckling. Hvad beträffar vårt näringslif, så har det i senare tider allt mer förskjutit sig i industriell riktning, och stora förutsättningar finnas för ytterligare fortskridande på samma väg. För staten måste det redan af statsfinansiella skäl framstå såsom en angelägenhet af vikt att uppmuntra en sådan näringsgren, ty den är tillika för staten en inkomstkälla. Sålunda uppgick under år 1906 värdet af tillverkningarna vid samtliga fabriker i riket till nära 1,4 milliarder kronor och den beviljningstaxerade inkomsten af dessa tillverkningar gick till ej mindre än 85 millioner kronor. Hvilken betydande skattekälla detta utgör för staten ligger i öppen dag, och klart är, att i den mån dessa siffror höjas skola statens inkomster ökas. Men icke nog härmed. Andra stora fördelar uppkomma ock för ett land af samma anledning.

Industrien och emigrationen.

Dit hör beredandet af arbete. Det är ej nog att man vill arbeta, man måste ock hafva tillfälle att få arbeta. Årligen går ur vårt land en väldig ström af människor för att söka sin lycka i främmande länder. Jag skall icke här inlåta mig på orsakerna härtill, men såsom en stor nationalekonomisk förlust måste det betraktas, ty alla dessa utvandrare hafva här erhållit uppfostran och undervisning och de skulle kunna med sin kraft, sin företagsamhet i hög grad bidraga till utvecklandet af vårt land i stället för att taga dessa egenskaper med sig till ett främmande. Ett land bör anse det som en hederssak att se till att förhållandena därinom ställa sig sådana, att man där kan trifvas och finna sin utkomst i stället för att söka denna under främmande herradöme. Industri och handtverk kunna mäktigt bidraga härtill, hvilket vi finna af en blick på utvecklingen, som är så betydande, att våra 12,000 fabriker nu sysselsätta omkring 300,000 arbetare, under det handtverkarnas antal uppgår i rundt tal till 56,000 och handtverkeriarbetarnas till 53,000. Väl skola vi intet underlåta för att möjliggöra för vårt folk att kunna på egen torfva finna sin utkomst med den svenska jordens brukande, men åt öfverskottet måste plats beredas af industrien.

Industrien bidrager ock till höjande af värdet på jordens produkter till nytta för den jordbrukande befolkningen. Detta finner man lätt af de höga priser på landtmannaprodukter, som gälla i närheten af industriella platser, hvarjämte den möjliggör bibehållandet och skapandet af kommunikationer, hvilket åter i sin ordning inverkar gynnsamt på hela vårt land. Slutligen vill jag omnämna industriens fördelaktiga inflytande på vår handelsbalans.

Vår handel med utlandet.

Vårt handelsutbyte med utlandet år 1906 var i runda tal följande: införsel 644 millioner kronor, utförsel 504 millioner kronor, således ett införselöfverskott af 140 millioner kronor. Dock får man ej taga denna siffra abstrakt, ty ej obetydliga andra faktorer inverka härvidlag. Jag skall icke ingå i någon redogörelse för dessa faktorer, blott omnämna ett par, såsom till exempel utrikes sjöfartens inverkan. Ett land med stor utrikes sjöfart kan utjämna ett deficit i sin handelsbalans genom fraktinkomster på den utrikes sjöfarten. Huru betydliga dessa kunna blifva framgår däraf att Englands sjöfartsinkomster beräknas uppgå till mer än 3 milliarder kronor årligen. En annan inkomst, som i vissa länder kan blifva ej obetydlig, är inkomst på utlänningar. Så har t. ex. en författare beräknat staden Paris' inkomst af icke fransmän till öfver 1 milliard kronor om året. Visserligen äro de inkomster, som af dylika anledningar tillföras vårt land, ej så betydande, men om man tager dem med i beräkning, men däremot afdrager hvad vi få betala till utlandet i räntor, så blir dock resultatet af vår handelsbalans det, att vi importera mer än vi utföra. Väl kan häremot invändas, att då vi köpa från utlandet för 121 kronor för hvarje invånare under ett år, men utföra varor för endast 95 kronor, så skulle detta tyda på välstånd hos vårt folk, som hade det råd att köpa, men detta betraktelsesätt får man med stor försiktighet tillämpa. I verkligheten är förhållandet nog det, att det blir en viktig angelägenhet för ett land, ja, en hufvudsak, att **söka minska importen och öka exporten.**

Visserligen behöfva vi alltjämt importera från utlandet ej blott råvaror, beredningsämnen och kol för vår industri, utan äfven en mängd artiklar för omedelbar konsumtion. Beträffande en önskvärd importminskning kan emellertid vår handelsstatistik gifva goda anvisningar. Den stora importen af stenkol måste sålunda osökt föra tanken på att genom tillgodogörande för kraftbehof af våra vattenfall eller genom användande af torf i större skala kunna minska denna stora import. Den stora spannmålsimporten påvisar lika tydligt huru vi måste rikta ansträngningarna på att öka vår egen jords afkastning.

Statistiken på detta område är värd att studeras af hvar och en. Procentsiffran af hela importen för närings- och njutningsmedel är sålunda 21 och icke mindre än 8 procent af vår import härleder sig af beklädnads- och toalettändamål. Detta innebär en kraftig maning till hela vårt folk att tänka ej blott på sig själft, utan på sitt land, att användandet af svenska varor, köpta inom landet af svenska köpmän eller fabrikanter, är en fosterländsk gärning, som åligger hvarje svensk. Vi hafva namn om oss såsom nation att gärna taga efter utlandet och begagna det som är utländskt. Låtom oss i stället sätta en ära uti att begagna hvad som är svenskt och att betrakta detta därför att det är svenskt såsom ingalunda stående efter hvad som är utländskt — utan tvärtom.

Importminskning är nog det oaktadt ej så lätt att åstadkomma, ty i och med industriens tillväxt, med ökad folkmängd och med högre inkomster stiger ock införseln af sådana varor, som vårt land på grund af klimatiska och andra förhållanden icke eller åtminstone icke med fördel kan tillverka eller producera.

Kunna vi då återfalla på att öka exporten? Ja, visserligen, oaktadt af samma skäl, som nyss angafs, nämligen ökad befolkning och högre löner, vi komma att själfva inom landet konsumera sådant, som nu exporteras. Detta blir ock en följd af ökadt välstånd i allmänhet. Men så mycket kraftigare måste vi då söka öka vår produktionsförmåga af exportvaror och höja vår export. Detta blir ett verkligt lifsvillkor för oss, ty med denna ökade export skola vi betala importvarorna och våra räntor till utlandet. Tänker man sig ett land fullkomligt afskuret från yttervärlden, så lefva ju dess invånare af hvad de själfva kunna producera. Kommer landet så i förbindelse med utlandet, blir förhållandet ett annat. Produkter, som ej finnas och ej kunna med fördel framställas i det egna landet, tillföras detsamma och behof uppkommer att köpa dem, men hvarmed skola de betalas? Gifvetvis med varor, som det egna landet äger och som det kan afstå till det främmande. Det är början till export- och importhandel, till handelsomsättning med utlandet, hvilken nu för vårt land uppgår till 1,148 millioner kronor om året eller fyra gånger så mycket som för 40 år sedan. En kolossal ökning således, men vi få ej stanna därvid. Det måste stå som en af våra främsta uppgifter att öka vår export.

Förädling af inhemska råvaror.

Det är vidare af vikt, att utförseln kommer att så mycket som möjligt omfatta industrialster och i allmänhet produkter af en mera framskriden förädling, artiklar, hvilkas värde representerar ej allenast naturens omedelbara alster, råvarorna, utan ock ett väsentligt tillskott af svenskt arbete.

Se vi nu till, huru förhållandena härvidlag gestalta sig hos oss, så finna vi visserligen betydande exportartiklar, som äro slutprodukter af mer eller mindre omständlig förädling. Så smör, papper, snickeriarbeten och tändstickor, för att nu icke nämna sådana alster af vår maskinindustri, såsom separatorer och telefonapparater, men tillsammans representera de dock endast en bråkdel af värdet af vår export, hvilken ännu till ojämförligt största delen omfattar sådana icke eller i allt fall jämförelsevis föga bearbetade artiklar, såsom malm, gröfre järnvaror och gröfre trävaror.

Här är uppenbarligen önskligt, att utvecklingen går i riktning af att en längre drifven förädlingsverksamhet må komma till stånd äfven hvad våra exportvaror beträffar. Men äfven utlandets handelspolitik går ut på att förlägga förädlingsverksamheten i största möjliga utsträckning inom egna landamären och att från annat land införa endast erforderliga råvaror i så oförädladt skick som möjligt. Här korsas sålunda de olika ländernas intressen och här har handelspolitiken att gripa in. I hvad mån de olika, förut antydda handelspolitiska hjälpmedlen kunna i vårt land med fördel begagnas, är gifvetvis föremål för regeringens uppmärksamhet. Frågor af denna art, där internationella förhållanden af mer eller mindre grannlaga natur beröras, kunna naturligtvis ej i detalj och på hvad tid som helst offentligen diskuteras. Den närvarande tidpunkten kräfver för öfrigt en viss återhållsamhet äfven af det skäl, att ämnet delvis är föremål för kommitté-utredningar, hvilkas resultat bör afvaktas. Så har ju den sedan ett par år arbetande tulltaxekommittén gifvetvis till uppgift att forma själfva grunden för vår framtida traktatspolitik, på samma gång som kommittén icke lärer underlåta att taga under öfvervägande, hvilka åtgärder i allmänhet inom tulltaxans ram må kunna vidtagas i exportens intresse. Hvad som emellertid redan nu kan och bör framhållas är angelägenheten af att, sedan vi af förhållandenas makt åter förts in på tarifftraktaternas väg, vi må förstå, att för möjligheten af en förutseende och målmedveten politik på detta område framför allt fordras enighet och förmåga att, utan ensidigt fasthållande vid förutfattade meningar och utan ensidigt drifvande af speciella intressen, se till landets gemensamma nytta i främsta rummet.

Arbetarefrågan.

Industriens framgång beror i våra dagar i väsentlig mån af förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetstagare, hvilket åter är i hög grad beroende af, huru de båda parterna uppfatta sin ställning till industrien såsom det hela. Intresset att främja industriens utveckling är för båda gemensamt och borde öfverväga de sträfvanden, som hos hvardera parten kunna förefinnas att främja egna synpunkter till förfång för motparten och det hela. Hvad vi behöfva för att göra vår industri konkurrenskraftigare gentemot utlandet är att mera besinning än hittills gör sig gällande i arbetstvisterna samt att arbetsfrid och arbetsfrihet skapas. Detta har jag haft tillfälle närmare utveckla i ett föredrag i Eslöf i somras.

Nyttiga lagar äro af betydelse för att skapa välstånd, men lagar allena göra ej tillfyllest, om ej administrationen har blick för och är anpassad efter näringarnas kraf. På många håll har den uppfattningen gjort sig gällande, att näringslifvets intressen skulle blifva bättre tillgodosedda och beaktade, därest särskilda departement blefve inrättade för handel och näringar. Denna sak kan nu upptagas till pröfning, sedan frågan om inrättande af en regeringsrätt blifvit i princip afgjord.

Handeln.

Handeln har genom att ställa sig i industriens tjänst en af sina viktigaste uppgifter. Industrien kan nämligen endast undantagsvis själf ombesörja sin afsättning, i regeln och i synnerhet då det gäller aflägsna afsättningsområden måste denna anförtros åt köpmännen. En annan för handeln viktig uppgift, som på ett storartadt sätt utvecklats i andra länder, är transitohandeln. Hvilka vinster som kunna tillföras ett land genom denna mellanhandel, därpå ger vårt grannland Danmark, för att ej tala om England, Tyskland och Holland, ett slående bevis. I Danmark har det sammanlagda värdet af denna mellanhandel stigit från 52 millioner kronor år 1895 till 166 millioner år 1906. Det fanns en tid, då en sådan mellanhandel i ej obetydlig måttstock bedrefs af våra köpmän, särskildt i kolonialbranschen, på Finland, och goda möjligheter förefinnas att genom tidsenliga kommunikationer och förbättrade anordningar i öfrigt återvinna denna gamla marknad och förvärfva nya marknader.

Ej alltid har vårt handelsstånd tillerkänts den betydelse, som dess viktiga uppgift berättigar det till. Man har betraktat och vill ännu gärna på många håll betrakta detsamma såsom mer eller mindre öfverflödiga mellanhänder, ja, rent af inkräktare, som velat dela med af den vinst, som annars skulle kunna tillfalla konsument och producent. Men har man klart för sig, att mellanhanden är nödvändig för utförande af ett arbete, som man icke själf kan ombestyra, så kan ju ett dylikt tänkesätt äga berättigande endast i de fall, där mellanhänderna fått ett sådant öfvertag, att de taga för stor del af vinsten, eller där de blifva för många. Våra varor till utlandet gå ofta genom främmande mellanhänder; fara förefinnes ju då att dessa, där sådant kan ske, hellre sälja sitt eget lands produkter än våra.

Det har länge klagats, och ej utan skäl, att vår handelslagstiftning vore efterblifven, men arbetet på en tidsenlig förbättring af densamma har dock redan börjat, och under de senare åren har härutinnan mycket blifvit gjordt. Jag erinrar om de nya lagarna om köp och byte, om särskild sammansättning af vissa rådstufvurätter i handelsmål, om handräckning för fordrans utfående m. fl. Mycket återstår dock att göra. För närvarande pågår revision af konkurslagstiftningen i syfte att möjliggöra ett enklare förfarande vid afvecklingen och i allmänhet ett bättre tillgodoseende af fordringsägarnas intresse. Förslag till nya lagar om aktiebolag och föreningar äro utarbetade och föremål för vidare behandling.

Men lagstiftning, äfven den bästa, hjälper ej ensamt. Det gäller att skapa ett handelsstånd, som med drift och kraft verkar för utvecklingen såväl af exporthandeln som af den icke mindre viktiga omsättningen inom det egna landet.

Handelsutbildningen.

Handeln är ett yrke, som kräfver liksom alla andra teoretisk och praktisk erfarenhet. Nu få våra unga köpmansämnen mest praktisk handelsutbildning, och den inhämtas oftast helt enkelt genom att sitta på ett kontor hemma eller understundom i utlandet, kanske efter en förutgången handelskola. Mången gång blir på sådant sätt utbildningen allt för knapphändig och beroende på hvart man kommer och under hvilken ledning. För ett litet land som vårt är det emellertid synnerligen viktigt att gifva sina köpmän den bästa möjliga utbildning, om det skall blifva dem möjligt att med framgång stå sig i konkurrensen med de stora ländernas. Härför kräfves ovillkorligen att vi lägga vikt vid handelsutbildningen.

Den utbildning, som nu lämnas, kan inhämtas dels vid de högre handelsinstitut, som redan finnas, dels vid en mångfald af lägre handelsskolor och kortare kurser. Ingalunda kan man förneka, att den undervisning, som lämnats vid handelsinstituten, varit i förhållande till deras resurser ganska god, men icke förty måste man dock medgifva, att någon enhetlig plan icke förefinnes för den högre handelsundervisningen i vårt land, att den icke fullt motsvarar de fordringar, som nu för tiden ställas på köpmannen vid utöfvandet af den komplicerade handelsverksamheten, samt att densamma ej är så lätt tillgänglig, som den borde vara, för de mindre bemedlade klasserna och att den är inskränkt till för få platser i vårt land. Att bringa system i detta måste därför framstå som en angelägenhet af största vikt, och regeringen är ock därför betänkt att med allra första åstadkomma en utredning i hithörande förhållanden. Men utöfver den utbildning, som lämnas vid de förut omnämnda instituten och skolorna, erfordras äfven ett högre mått af kunskaper för en del köpmän, särskildt för dem, som skola ägna sig åt den mera invecklade exporthandeln. Härför kräfves, att vi slutligen få till stånd en länge efterlängtade handelshögskolan, i hvilken skulle lämnas en allsidig och grundlig fackutbildning till de kommersiella yrkena. Då vi se huru man i många andra länder, såväl stora som små, inrättat dylika högskolor, finner man, att det icke är en dag för tidigt att äfven vi få en sådan, ty ju mer vi tänka på att utsträcka våra handelsförbindelser till aflägsnare länder och ju mer vi tänka på att öka vår export i allmänhet, desto nödvändigare blir handelshögskolan.

Men ej blifver praktiken härför öfverflödig. Här som öfverallt bör praktiken gå hand i hand med teorien, och ingalunda böra vi för den senare försumma den förra. För exportindustrien är det nödvändigt att studera förhållandena på afsättningsplatserna, och därutinnan hafva vi hittills gjort allt för litet. Huru ofta hör man icke, och det mången gång med rätta, från utlandets importörer klagas öfver, att vi ej rätta oss efter konsumenternas smak, att vi ej hafva rätta modeller, att vi ej anpassa oss efter förhållandena i allmänhet på den plats, dit exporten sker? Huru många beställningar af svenska varor till utlandet hafva icke af dessa anledningar gått om intet? Vi studera icke de utländska marknaderna tillräckligt, ett förhållande, som vi ovillkorligen måste se till att få ändradt med allra första, och härför erfordras att våra köpmän och industriidkare själfva resa ut till de länder, på hvilka de ämna bereda afsättning för sina varor, för att med egna ögon se hvad som erfordras och skaffa sig erfarenhet af hvad som brister. De, som äro för gamla, böra ovillkorligen sända ut sina söner, på det att den generation, som kommer efter oss, må förvärfva sig erfarenhet om de främmande ländernas behof och om möjligheterna af afsättning till dem, om handelsbruk, kreditförhållanden m. m. Utan en sålunda förvärfvad teoretisk insikt i handelsförhållanden och en på egen erfarenhet grundad uppfattning kunna vi ej utvidga exporthandeln så som önskligt är.

Kreditförhållandena.

Ett villkor för industriens förkofran är äfven goda och tidsenliga **kreditförhållanden.** De ständigt ökade kapital, industrien kräfver, kunna endast bankerna lämna, men häraf framkallas å andra sidan förändringar i banklagstiftningen, för att möjliggöra för bankerna att mer än hittills tillgodose industriens behof af kapital, och särskildt att öfvertaga aktier i sådana företag. Frågan om inrättande af särskild banktyp för detta ändamål, s. k. emissionsbanker, har också varit föremål för utredning af en kommitté.

Fastighetskreditens ordnande berör väl icke direkt handel och näringar, men en väl ordnad fastighetskredit äger i och för sig en stor betydelse för landets hela ekonomiska lif och kan i sin mån äfven på det sättet bidraga till näringslifvets utveckling, att en del bankkapital, som förut varit bundet i fastighetsinteckningar, kan frigöras och tillföras industri och handel. Äfven för utredande af denna kreditfråga är en särskild kommitté tillsatt.

Kommunikationerna.

Ett gammalt uttryck lyder: "Inga kommunikationer — ingen export". Det uttalar kort men kraftigt ett af hufvudvillkoren för åstarkommande af exporthandeln. Hvad kan då göras för att genom utveckling af kommunikationerna främja exporthandeln? Jag vill omnämna några därpå inverkande omständigheter. Först hafva vi då att uppmärksamma skapandet af själfständiga och såvidt möjligt direkta sjöfartsförbindelser med utlandet. **Sjöfarten** skall vara handelns och industriens betjänare. Vill man bereda ett land afsättning af dess alster i ett främmande, är det af vikt att icke blott studera förhållandena i detsamma och göra sig förtrogen med afsättningsmöjligheterna dit, utan man måste ock hafva tillgång till direkta, regelbundna, såvidt möjligt billiga och framför allt stabila förbindelser till detsamma. På detta område har ej så litet gjorts under de sista åren genom subventionering af ångbåtslinjer till främmande länder, hvarvid jag erinrar om de viktiga förbindelserna till Ostasien och Argentina, där staten med frikostig hand gifvit sitt understöd. Må vi hoppas, att de uppoffringarna icke skola hafva varit gjorda förgäfves, utan att våra industriidkare och köpmän skola förstå att med kraft och framför allt med god vilja begagna sig af desamma.

Vidare har en ny förbindelseled af kontinental betydelse genom statsmakternas ingripande och efter därom träffad öfverenskommelse mellan Sverige och Tyska riket beslutats att träda i verksamhet redan under loppet af nästinstundande sommar, nämligen ångfärjeförbindelsen Trelleborg—Sassnitz. Af hvad betydelse denna förbindelse kommer att blifva, behöfver jag knappast här vidröra, men då jag nämnde, att den var af kontinental betydelse, skulle jag därtill vilja foga, att den framför allt kan sägas vara af den största nationella betydelse.

Uti sträfvandet att skaffa sig nya afsättningsområden och upparbeta nya marknader får man nämligen icke glömma, utan kanske rent af i första hand väl se till att vårda och alltjämt

på bästa och mest framsynta sätt utveckla de gamla förbindelserna, men därför erfordras ock att väl följa med sin tid och detta ej minst på kommunikationernas område, vare sig det nu gäller gods- eller persontrafik.

En kommunikationsfråga, som sedan åtskilliga år stått på dagordningen och hvars lösning, särskildt under de senare åren och i den mån intresset för utvecklingen af våra förbindelser med Ryssland vaknat, varit emotsedd med viss spänning, är en reguljär ångbåtsförbindelse mellan Sverige och Ryssland. Denna fråga är emellertid nu mycket nära sin lösning, ity att den kommitté, som af regeringen för ändamålet i början af året tillsattes, nu i dagarna aflämnat utredning och förslag till upprättande af en af staten subventionerad reguljär ångbåtslinje mellan Stockholm och Riga, med Windau som vinterhamn, och i samtrafik med svenska och ryska järnvägarna. Jag skulle härtill kunna lägga, att kommitterade under utarbetande af sitt förslag under hand stått i förbindelse med ej mindre regeringen och järnvägsstyrelsen än med vederbörande ryska myndigheter, så att de viktigaste praktiska förberedelserna för linjens öppnande därigenom redan äro undangjorda och på grund häraf torde linjen redan under närmaste tiden eller under innevarande höst kunna komma till stånd.

Jag nämnde det vaknande intresset för knytandet af nya eller kanske rättare sagdt utvecklandet af gamla förbindelser med vårt stora grannland i öster, och jag kan i det sammanhanget icke underlåta att erinra om den visit på det konstindustriella området, som Sverige för närvarande gör i den ryska hufvudstaden. Vårt officiella deltagande i den internationella konstindustriutställningen därstädes har — jag är glad att kunna nämna det — ådragit sig, icke minst att döma af en samstämmig utländsk press, en för vårt land och dess konstindustriella ståndpunkt högst smickrande uppmärksamhet.

Såväl deltagandet i ifrågavarande utställning som etablerandet af den i samtrafik med järnvägarna stående subventionerade ångbåtslinjen Sverige—Ryssland, för att icke åter nämna ångfärjeförbindelsen Sverige—Tyskland, äro moment i våra handelspolitiska sträfvanden, hvilka regeringen ägnat största intresse.

Tariffpolitiken.

För förandet af en målmedveten handelspolitik är det af vikt, ej blott att man vet att skaffa sig tidsenliga handels- och sjöfartstraktater och andra öfverenskommelser med vederbörande stater för att därigenom vinna tullnedsättningar och andra dithörande medgifvanden, eller att man skaffar sig goda sjöförbindelser. Därutöfver fordras jämväl att man samtidigt ser till och noga aktgifver på, att ett annat stort och viktigt moment i handelspolitiken tillgodoses, jag menar tariffpolitiken, d. v. s. järnvägstariffernas ur nationalekonomisk synpunkt rätta handhafvande, hvarigenom staten i månget hänseende blir satt i tillfälle att främja särskildt exportindustrien. Mer och mer har man fått klart för sig betydelsen af ett sådant tillvägagående och i flera länder har man ock med framgång handlat därefter. Tullpolitik och fraktpolitik måste gå hand i hand med hvarandra, de måste så att säga sträfva mot samma mål. Regeringen har tillsatt en kommitté för att studera och gifva förslag till nya principer beträffande järnvägstariffpolitiken, järnvägstaxekommittén, och innan densamma är färdig med sitt arbete, torde det ej vara lämpligt att närmare uttala sig i detta ämne. Klart är emellertid, att våra järnvägstariffer måste underkastas en genomgående revision, ifall man vill genom dem gynna äfven handelspolitiska intressen, ej blott taga hänsyn till varans värde, väglängden, godsets beskaffenhet, om skrymmande eller ej, om råvara eller icke. Någon genomförd sträfvan att gynna just de transporter, som behöfva och förtjäna att gynnas genom särskilda fraktnedsättningar, hafva vi nämligen icke. Just den omständigheten, att en dylik tariffpolitik, särskildt beträffande exporttariffer, fullföljes i en del främmande länder, gör det nödvändigt för oss att ägna allvarlig uppmärksamhet åt detta problem för att ej ställa våra alster i allt för ogynnsam ställning vid konkurrens med dessa länder.

Saken har emellertid en mycket ömtålig sida, och det är den roll, som järnvägsinkomsterna spela i vår budget. Man får sålunda icke drifva tariffrevisionen därhän, att man ej tager hänsyn härtill, och således icke heller gifva andra nedsättningar än sådana, som kunna antagas bidraga till ökad afsättning. Det får således icke blifva tal om några premier, som utan fördel för exporten kunna stoppas i exportörernas fickor. Frågan är mycket viktig och värd den största uppmärksamhet.

Slutligen några ord om en fråga, som står till de förut omnämnda i ett nära sammanhang, och som varit föremål för mycken uppmärksamhet och många utredningar, till dess den slutligen vid förlidet års riksdag resulterade i riksdagens antagande af regeringens förslag. Jag syftar på inrättandet af frihamnsanläggningar.

Frihamnar och frilagar.

Bland våra köpmän har det förefunnits en så godt som enstämmig opinion om behofvet af friare former än de nu gällande för tullfri uppläggning och behandling af utländskt, med tull belagdt gods. Särskildt har man yrkat på inrättandet af frilager, om vårt land skulle kunna bestå i konkurrensen på världsmarknaden inom sådana industrigrenar, där landets naturliga förutsättningar i afseende på råämnen och tillverkningsresurser i öfrigt eljest göra det berättigadt till en plats, och att därför Sverige måste följa sina södra grannländers exempel. I synnerhet vore detta angeläget därför, att de närmaste ländernas köpmän inom åtskilliga branscher kunde från sina upplag i Hamburgs och Köpenhamns frihamnar med fördel sälja på vårt land, hvarigenom de tillvunnit sig stort inflytande jämväl på vår inhemska marknad, som väl borde vara vår egen handels förnämsta och naturligaste afsättningsfält. Åtskilliga betänkligheter restes emellertid emot inrättande af frihamn och frilager, såsom att man flyttade den utländska konkurrensen in på lifvet på sig. Under det regeringens förslag beträffande frihamn emellertid antagits af riksdagen, har frågan om inrättande af frilager, sedan riksdagen afslagit regeringens förslag i denna del, blifvit tills vidare uppskjuten. För vår sjöfart kommer det att blifva af mycket stor betydelse om frihamnsanläggningar komma till stånd, och likaså för vår industri, hvadan jag tror mig kunna säga, att statsmakternas åtgärd varit ett nyttigt steg till främjande af vår näringspolitik i allmänhet.

Handtverkerierna.

En viktig gren af vår näringsverksamhet intages af handtverkerierna. På den tid, då maskinkraft icke stod till buds, intogo de en mycket framstående ställning, och alstren af deras verksamhet höjde sig ofta till högsta grad af fullkomning i såväl tekniskt som konstnärligt hänseende. Industrialismens framträdande har på många områden trängt undan handtverkeriverksamheten, men den intager dock allt fortfarande ett ytterst viktigt rum i vårt näringslif, och, dess bättre, den utvecklar sig och synes i många fall trifvas väl i vårt land, hvilket bevisas ej minst af statistikens siffror. Den bevillningstaxerade inkomsten af handtverkerierna uppgick sålunda under år 1906 till icke mindre än 37 millioner kronor, och de lämnade sysselsättning åt, såsom jag i det föregående redan nämnt, ej mindre än 56,000 handtverkare med 53,000 arbetare.

Lärlingsväsendets ordnande.

I nära samband med handtverkets utveckling och förkofran står frågan om lärlingsväsendets ordnande. I kanske ännu högre grad än den af mig förut omnämnda handelsundervisningen har i de stora kulturländerna det tekniska undervisningsväsendets ordnande varit föremål för statsmakternas intresse. Hos oss föreligger, som bekant, f. n. ett betänkande om den s. k. högre tekniska undervisningen, och den ej mindre viktiga frågan om den lägre tekniska undervisningen är föremål för kommittébehandling. Så är ock förhållandet med frågan om lärlingsväsendets ordnande. Det mål, som för bägge är gemensamt, eller yrkesskickligheten höjande, har man i några länder sökt uppnå genom enbart inrättande af yrkesskolor, där såväl teoretisk som praktisk undervisning meddelas. Alltmera synes emellertid den uppfattningen blifva den förhärskande, att äfven om redan ekonomiska skäl ej talade mot yrkesskolor i sådan utsträckning, den praktiska delen af yrket bör läras å mästarens verkstad, där lärlingen kommer i kontakt med det praktiska lifvet samt därigenom lär sig att tillverka en vara, som är säljbar och står sig i konkurrensen.

Det är hos oss som i andra länder handtverkarna, hvilka gått i spetsen för kravet å lärlingsväsendets ordnande, och gifvet är också, att detta äger sin största betydelse för de handtverksmässiga yrkena, våre sig verksamheten bedrifves i den större eller mindre omfattning, som vanligen kännetecknar skillnaden mellan handtverk och fabriksindustri. Detta krav har förnämligast grundats därå, att då arbetsgifvaren ej har något medel att kvarhålla lärlingen i arbete, det under nuvarande förhållanden vore vanligt, att en lärling lämnar sin anställning utan att hafva vunnit nödig utbildning i yrket, samt att, då härigenom hos arbetsgifvarna alstrats obenägenhet att antaga lärlingar och underkasta sig därmed förenade besvär och kostnader, den nödvändiga konsekvensen häraf blifvit, att yrkesskickligheetn nedgått eller åtminstone ej hållit jämna steg med utvecklingen i andra länder. Innebära dessa förhållanden en anledning till lagstiftningens ingripande, kräfves detta förvisso i lika hög grad ur arbetarens synpunkt. Vid all lärlingslagstiftning måste arbetsgifvarens undervisningsskyldighet noga fastställas, och endast därigenom att denna blir i lag bestämd kan lärlingen erhålla garanti för att han icke användes allenast som en billig arbetskraft eller blott erhåller kännedom om någon underordnad detalj, utan att han verkligen bibringas en systematisk och allsidig undervisning i det yrke, hvari han önskar utbildning. Af denna anledning hafva också flerstädes, företrädesvis i England, arbetarnas fackföreningar tagit hand om lärlingsväsendet samt däri sett ett medel att uppdrifva yrkesskickligheten och därigenom åter att förbättra arbetarnas ekonomiska villkor och höja deras sociala ställning.

Den industriella äganderätten.

Att dessa olika intressen, arbetsgifvarens såväl som arbetarens, blifva behörigen tillgodosedda, detta är ett oeftergifligt villkor för att en lärlingslagstiftning skall blifva effektiv och sålunda kunna medföra det därmed åsyftade resultat, att i sin mån höja yrkesskickligheten inom industri och handtverk. Bland betingelserna för utvecklingen af en sund och kraftig näringsverksamhet intager numera ett effektivt skydd för den industriella äganderätten en alltmer framskjuten och med rätta uppmärksammad plats. Genom lagstiftningsåtgärder och internationella öfverenskommelser, måste näringsidkaren tryggas i utöfningen af utaf honom tillgodogjorda nya uppfinningar, mot obehörigt användande af de varumärken, genom hvilka han vill skilja sina varor från andras, samt mot illojalitet från mindre nogräknade konkurrenters sida. I vårt land för närvarande gällande bestämmelser i dessa ämnen måste förvisso anses vara i åtskilliga hänseenden ofullständiga och mindre tidsenliga, och är lagstiftningen på området för närvarande under omarbetning af en för ändamålet af k. m:t tillsatt kommitté.

Med hvad jag nu yttrat har jag velat framhålla vikten af att vi gå fram med målmedvetenhet, då det gäller att främja vår handel och våra näringar. Jag anser det nämligen nödvändigt att vårt folks intressen starkare riktas mot dessa frågor. För mig framstår det såsom en verklig nationell lifssak, att vi kunna så ordna det här hemma i Sverige, att landets barn här kunna finna bröd, och ett tillräckligt bröd, så att de ej i stora skaror behöfva söka främmande land. Men vilja vi inom vårt Sverige skapa rika lefnadsmöjligheter, då blir det en bjudande angelägenhet att väcka vårt folk till allmännare och större intresse för näringslifvets spörsmål. Författningsfrågor kunna vara viktiga nog, och jag vill alldeles icke underskatta deras betydelse, men det synes mig, som om vi löpte fara att väl ensidigt rikta vår håg åt detta håll. Detta har sina bestämda och stora vådor. Faran af ett sterilt politiserande är just den, att vårt folk tappar arbetshågen och att Sverige förblir ett fattigt land, fast det kunde blifva rikt.

Ty om vi ärligt ville sätta våra krafter till för att utveckla Sveriges möjligheter, då skulle Sverige kunna bli ett rikt land och då skulle det åt sina söner gifva rikligare än det nu kan. I mån af näringslifvets utveckling växer det allmännas ekonomiska bärkraft och ökas möjligheterna att tillgodose samhällskraf, som ännu fått stå tillbaka.

Arbetsdygder.

Hvad fosterlandet kan bli för oss, beror helt på hvad vi vilja vara för fosterlandet. Därför skola vi aldrig förtröttas i att mana till hängifven offervillighet för fosterlandet, till kärlek för dess utveckling, till hörsamhet under dess lagar, till att väcka och stärka alla de krafter, som höra samman med en lefvande medborgaranda. Och då jag nu talat särskildt om näringslifvets kraf, så vill jag sluta med att betona just arbetsdygderna hos ett folk: flit, nykterhet, ordningssinne och sparsamhet. Nykterhet är en förutsättning för verklig arbetskraft, ordningssinne och sparsamhet skola samla arbetets frukter.

Framför allt måste vi alla få full och klar insikt om arbetets betydelse. Våra barn måste redan tidigt vänjas till arbetsamhet, om vi skola kunna fostra ett släkte, som har sin glädje af arbetet och som betraktar lättingen och dagdrifvaren endast såsom torra grenar på näringslifvets friska träd. För oss alla och särskildt för den växande ungdomen bör det höra till idealet af en svensk man, att han skall vara en verklig arbetets man, stark att bära bördor, plikttrogen och ufhållig intill det sista.

Träffar jag i lifvet en arbetsam och nykter man och äger han en sparsam och ordentlig hustru, då vet jag med säkerhet, att deras hem är fullt af trefnad, — det vet jag, äfven om jag aldrig varit inom dess dörr. Blir Sveriges folk ett arbetsamt, nyktert och sparsamt släkte, då vet jag med säkerhet, att Sverige skall blifva det oändligt vackra hemmet för ett lyckligt folk. Dess barn skola här finna sin trefnad och sällhet och ej söka sig ut till främmande land. Det behöfs ingen slaregåfva för att säga detta — vi känna alla, att det är så och måste vara så. Därför: då vi önska Sverige lycka, låt oss verka för att Sveriges folk blir ett arbetets folk!

Hvad den Lindmanska regeringen uträttat.

Under den nu pågående vänsteragitationen talas så mycket om, att de stundande valen skola blifva en dom öfver den nuvarande regeringens styrelse. Detta är visserligen en betydlig öfverdrift, alldenstund valen naturligtvis i första rummet afse bildandet af den nya kammaren. Dessutom blir det en smula svårt att formulera den beramade "domen", alldenstund den Lindmanska regeringen så litet stått i något partis tjänst, att den fast hellre i sin opartiska ställning öfver partierna i de viktigaste frågorna kunnat påräkna stöd äfven från det liberala partiet. Om detta nu skulle vinna några afsevärda framgångar vid valen, kan det alltså ej betyda någon fällande dom öfver regeringen.

Få ministärer ha emellertid med så godt mod och en sådan tillförsikt kunnat framträda inför folkets dombord som den Lindmanska. Dess verkamhet under de två åren af dess tillvaro betecknar förvisso ett rekord i lyckligt utfördt statsmannaarbete, såsom äfven en kort öfversikt däraf visar.

Det framgår äfven därvid och af de omständigheter, hvarunder det väldiga framstegsarbetet utförts, att den nuvarande ministären i sannaste mening är en *folkets regering*, hvars arbete icke är präglad af någon partihänsyn; dess frukter skola gagna alla. Excellensen Lindman yttrade nyligen i Eslöf, att regeringen vill stå öfver partierna, och sanningen häraf bekräftas, då man öfverblickar hvad den regering, som bär hans namn, uträttat.

Det var den 29 maj 1906, som den Lindmanska ministären öfvertog ledningen af landets angelägenheter. Föga mer än två år hafva sedan dess förflutit, men hvilken massa af reformer, stora och små, har den ej redan genomfört! Ett rent yttre bevis på regeringens rastlösa verksamhet är det stora antal kungliga propositioner som den förelagt riksdagen. Medan dessas antal endast vid en föregående riksdag stigit så högt som till 163, men i regel varit mycket lägre, utgjorde det under 1907 års riksdag 200 och vid årets 220. Dessa siffror tala ett tydligt språk, redan de, men ännu mer imponerande blifva de, om man tar hänsyn till de många vidt omfattande och i vår samfundsordning djupt ingripande frågor, som genom dessa propositioner bragts till en, så vidt man kan förutse, lycklig lösning.

*

Viktigast bland dem alla är den stora politiska och kommunala *rösträttsreformen*, hvilken så många år stått på de politiska programmen och hvilken det var denna regering beskärdt att föra till ett lyckligt slut, som helt visst för lång tid skall visa sig tillfyllestgörande. I huru hög grad denna frågas lösning var ett verk af ministären Lindman framgår bäst af det förhållandet, att reformen genomfördes — *mot majoritetspartiernas vilja i båda kamrarna.*

Regeringen ställde sig här på ett högre plan än partiståndpunkternas, och den hembar segern.

Äfven vid årets riksdag har regeringen genomfört några mycket viktiga grundlagsändringar. Så har på dess förslag beslutats, att *utskottsvalen* skola verkställas efter *proportionella* regler, så att hvarje någorlunda betydande parti får representanter i utskotten, medan hittills det varit möjligt för ett parti, som haft majoritet i en kammare, att alldeles utesluta de andra partierna från det viktiga utskottsarbetet. Af måhända än större betydelse är beslutet, att en *regeringsrätt* skall införas, åt hvilken de flesta s. k. besvärsmål skola öfverlämnas, hvilka förr afgjorts af regeringen och genom sitt stora antal upptagit en allt för stor del af dess arbetstid och arbetskraft. Vidare har den s. k. *ministeriella konseljen* afskaffats, hvilket betyder att de viktiga diplomatiska frågorna hädanefter skola afgöras i samma ordning som andra regeringsfrågor och liksom de vara underkastade pröfning af konstitutionsutskottet. Slutligen har regeringen åstadkommit en viktig lättnad i riksdagens arbetssätt genom sitt af riksdagen godkända förslag om inrättande af ett nytt utskott, *jordbruksutskottet*, och i sammanhang därmed genom en *omläggning* af ärendenas behandling i olika utskott.

Viktigare än under långliga tider är äfven regeringens verksamhet på det *utrikes-diplomatiska* området.

Sålunda har det lyckats denna regering att återgifva Sverige det *diplomatiska anseende*, som vi 1905 förspillde, i det att vårt land vid sidan af de intresserade stormakterna undertecknat *Nordsjö- och Östersjötraktaterna*, hvilka afse att trygga den nuvarande landfördelningen vid dessa haf, och hvilka alltså äfven äro ett värn för våra egna landamären. Ett par tvistefrågor med Norge, hvilka man försummade att lösa vid uppgörelsen 1905, tvisten om *Grisbådarne* och om *renbetet*, hafva bragts i det läge, att man nu kan vänta ett godt slut på dem. Därtill kommer, att nyligen en *skiljedomstraktat med Danmark* undertecknats.

Bland de många lagförslag inom den *civila lagstiftningens gebit*, som regeringen framlagt och riksdagen antagit, vilja vi här endast påminna om några. Genom lagen om *nyttjanderätt till fast egendom* hafva vi fått en verklig arrendelag, som skyddar både jordägarens och arrendatorns rätt; och hvad städerna angår, ha genom denna lag hyresgästerna fått ett välbehöfligt skydd emot hyresvärdarna. Genom bestämmelserna om *tomträtt* har i vår lagstiftning införts ett nytt institut, som möjliggör för ett samhälle att på billiga villkor upplåta tomter till bebyggande; en bestämmelse, som torde blifva af största gagn för egnahemsrörelsen. I nära sammanhang härmed står den nya *stadsplanelagen*.

De *sociala frågorna* hafva af regeringen omhuldats på ett enastående sätt. Genom införande af *fiskareförsäkring* har åt dessa hafvets arbetare beredts förmånen att af staten erhålla hjälp vid skada till följd af olycksfall. Andra arbetare, som förr haft rätt till ersättning för olycksfall i arbete, hafva på regeringens förslag beredts tillfälle att låta försäkra sig mot *olycksfall utom arbetet*. Ett af regeringen framlagdt förslag angående *kvinnors arbete nattetid* uti industriella företag blef af riksdagen förkastadt. *Egnahemsrörelsen* har, såsom nämnts, befordrats på flera sätt, bl. a. genom inrättande af en *jordförmedlingsfond* å 2 mill. kr., ur hvilken aktiebolag och föreningar, hvilka hafva till uppgift att befrämja förvärfvandet af egna hem, kunna erhålla förlagslån till låg ränta, hvarjämte grunderna för statens egnahemsrörelse ändrats i liberal anda. I samma riktning afse de ändringar att verka, som riksdagen på regeringens förslag antagit i förordningen om *hemmansklyfning*. Slutligen håller regeringen på med utredningar i ett par andra sociala spörsmål, *ålderdoms- och invaliditetsförsörjning*, för att, när arbetet härmed blifvit färdigt, äfven söka bringa dessa frågor till en god lösning.

Lika mångsidig som innehållsrik är raden af de åtgärder, som genomförts till *näringarnas förkofran*. Utrymmet tillåter oss föga mer än ett kort uppräknande. Så har i första hand *jordbruket* gagn af lagen om *enskilda vägar*, af inrättande af en *veterinär-bakteriologisk* anstalt, af de ändrade bestämmelserna med afseende på *understöd till mindre jordbruk*; af anslagen till *kringresände jordbrukskonsulenter* i Norrland och Dalarna och af de förenklade grunderna för *upplåtande af statens fastigheter*. Ett af regeringen år 1907 framlagdt förslag till förekommande af *vanhäfd* å jordbruk i Norrland och Dalarna vann icke bifall i Första kammaren. Däremot har i år antagits en lag om *vård af enskilda skogar* å Gottland. Till *fiskets* befrämjande har den härför anslagna fonden höjts och anslag gifvits till södra Sveriges fiskeriförening. *Bergsbruket* har kanske mer än någon annan näring varit föremål för viktiga åtgärder från regeringens sida. Genom *Luossavaara—Kirunavaara-affärens ordnande* 1907 och *Svappavaaraköpet* 1908, båda uppgjorda genom regeringen, kanske i första hand genom h. exc. statsministern själf, har en af de viktigaste ekonomiska frågor, som stått på dagordningen i vårt land, vunnit sin lösning. Genom den förstnämnda affären har staten genom förvärf af halfva aktiekapitalet i Luossavaara—Kirunavaara aktiebolag blifvit ägare af hälften af de för närvarande förnämsta malmfälten i Norrbotten, Kirunavaara och Gellivare, hvarjämte staten därutöfver erhållit utesluta förfoganderätt till alla öfriga grufvor, som nämnda bolag ägde. Genom Svappavaaraköpet hafva ytterligare stora malmtillgångar förts in under statens bestämmanderätt. Denna den nuvarande regimens malmpolitik gör det möjligt för staten att i behörig omfattning och med tillräcklig pondus utöfva det inflytande, som staten i hela landets intresse bör äga med afseende å de norrländska malmrikedomarna och dessas exploatering. Beaktas bör tillika att genom denna malmpolitik statsverket, tillföres betydlig inkomst.

Bland åtgärder för *handelns* befrämjande är i första rummet att erinra om de vid förra årets riksdag på regeringens förslag antagna bestämmelserna om *inrättande af frihamnar* i vårt land, en nyhet, som bör, att döma af erfarenheter från utlandet, kraftigt höja vår utländska handel och sjöfart. Genom ändrade bestämmelser om *export- och handelsstipendier* har man sökt befrämja samma mål, liksom genom statssubvention åt den s. k. *östasiatiska ångbåtslinjen*, genom anslag å 5 mill. kr. till lån åt *rederinäringen*, genom besluten om byggande af *ångfärjor* å linjen Trelleborg—Sassnitz samt genom de åtgärder, som påbörjats, men icke ännu afslutats, hvilka afse en *ångbåtsförbindelse Sverige—Ryssland*. Det bör icke heller glömmas, att regeringen förmått riksdagen anslå medel till två *norrländska tvärbanor* (till Piteå och Skellefteå), till en järnväg *Järna—Nyköping—Norrköping* samt till *Inlandsbanans* påbörjande och till *dubbelspår* å visa delar af norra och västra stambanorna. Både näringar och handel skola också hafva gagn af den *omorganisation*, som företagits af de stora *kommunikationsverken*, järnvägs- och telegrafstyrelserna, och som gjorts för att tillmötesgå det praktiska lifvets kraf. Därjämte var förslag till omorganisation af postverket framlagdt för innevarande års riksdag, men hann icke behandlas. Vidare har på regeringsförslag en del *vattenfall* inköpts samt en *vattenfallsstyrelse* och en *hydrografisk byrå* inrättats, allt afseende att ändtligen draga nytta af de "slumrande millioner", som våra vattenfall representera.

På det *kulturella området* har likaledes regeringen presterat ett omfattande arbete. Främst må här nämnas det vid årets riksdag framlagda stora förslaget till omreglering af *prästerkapets löner* jämte därmed sammanhängande frågor. Väl föll det på grund af att kamrarna fattade olika beslut i en punkt, som egentligen låg utom frågans centrala område, men med all visshet kommer det åter fram och, såsom man kan hoppas, med bättre resultat. Däremot godkände riksdagen regeringens förslag om lindring i *främmande trosbekännares skatteskyldighet* till svenska kyrkan samt likaledes för dissenters, som ej utträdt ur denna kyrka. Dessutom har *löneregleringen* skett för lärare vid småskolor och högre folkskolor samt för universitetslärarne. Ett förslag till *kommunala mellanskolor* hann riksdagen 1908 icke med att underkasta saklig behandling. Slutligen har fakultativt *civiläktenskap* medgifvits. Till *hälsovårdens* område höra de godkända förslagen om bidrag till upprättande af *tuberkulossjukhus*, om *barnmorskeväsendets* ordnande och om inrättande af en *rättsmedicinsk* anstalt.

Inom *försvarsväsendet* hafva, helt naturligt, inga mer genomgripande nyheter ifrågakommit, men, såsom vi här nedan skola angifva, äro några kommittéer sysselsatta med utarbetande af förslag i olika riktningar. En *kasernbyggnadskommission* inrättades 1907, hvarjämte på regeringens förslag riksdagen anvisat stora summor till försvarsändamål, däribland äfven till det *frivilliga skytteväsendet*.

Mycket arbete har nedlagts på de *löneregleringar*, som blifvit nödvändiga till följd af de stegrade priserna på nästan allt, som hörer till lifvets uppehälle. Icke mindre än *25 stater och kårer* hafva under dessa två år fått sina löner reglerade, hvarförutom en *ny pensionslag* antagits.

Till sist må här omnämnas de viktiga förändringar, som införts i vårt *skatteväsen*. Nya bevillnings- och inkomstskatteförordningar hafva antagits, hvarvid ändringar gjorts i fråga om beskattningsår och beskattningsmyndigheternas organisation; *gift kvinna* har fått rätt till egen debetsedel, hvilket för henne medför kommunal rösträtt, *sockerbeskattningen* har förändrats, *stämpelafgiften* höjts vid köp eller byte af fondpapper o. s. v. för att blott nämna det allra viktigaste.

För öfrigt gäller denna sista inskränkning hela denna resumé. Trots den långa lista på reformer och nydaningar af den nuvarande regeringen, hvilken vi här lämnat, hafva vi endast kunnat medtaga det viktigaste och i regel blott sådana frågor, som kräft riksdagens medverkan. Men äfven detta utdrag ur regeringens arbetsförteckning torde vara nog för att visa dess dugande kynne och exempellösa arbetskraft.

Ännu en sak må här tilläggas. Utom allt, hvad regeringen hittills lyckats föra till ett godt slut, ligger en mängd stora frågor under dess behandling, hvilka först blifva färdiga till kommande riksdagar. Vi vilja här omnämna de märkligaste af de förslag, som sålunda äro under utarbetande. De äro: förslag om *försäkring af värnpliktige*, om *sjukkassor*, om *ålderdoms-* och *invaliditetsförsäkring*, om utbildning af *handelsflottans* befäl och underbefäl, om fartygs *sjövärdighet*, om den högre *landtbrukundervisningen*, om *torrläggning af jord*, om en ny *skiftesstadga*, om *fiskeriföreningar*, om *skogsundervisningen*, om vård af *allmänna skogar* i Dalarna och Norrland, om *folkskoleseminarier*, om den *tekniska undervisningen*, om *civil kontroll* af den militära förvaltningen, om förbättrad *pensionering* af indelt manskap, om flottans *upphandlings- och entreprenadväsen* m. m. Vidare om *emigrationsutredningen*, revision af *aktiebolagslagen*, fullständig revision af *skiftesstadgan*, revision af *konkurslagstiftningen*, den stora *parlamentariska försvarskommittén*, *godstaxekommittén*, *kommittén för lagstiftning* ang. *arbetsaftal*, kommittén ang. *lärlingsväsendets ordnande*, kommittén för vidare reformer af *beskattningsväsendet*, kommittén för *hypoteksbank för fastighetskrediten i städerna*, kommittén ang. *fattigvården* och *lösdrifvares behandling*.

*

I sitt stora tal i Eslöf yttrade excellensen Lindman bl. a.:

"Den enda grundvalen för regeringens styrka måste vara, att den själf har initiativ samt kraft och mod att våga komma fram med hvad den själf anser vara för landet nyttigt och gagneligt, äfven om det skulle gå egna partivänners önskningar emot. Dess uppgift är att granska och öfverblicka det stora arbetsmaterialet och att ur detsamma framtaga hvad den själf anser godt för att sedan söka med all kraft drifva det igenom."

I hvilken omfattning och med hvilken framgång exc. Lindman och hans ämbetsbröder lyckats i denna uppgift är för hvarje svensk veterligt och framgår af den axplockning, vi här ofvan gjort.

Det är denna regering, som de förenade liberala och sociala partierna vilja störta genom årets riksdagsmannaval. Men skall Sveriges folk verkligen låta sig af dessa partigängares ihåliga fraser och töckniga löften förmås att glömma allt det gedigna arbete till landets fromma som den Lindmanska regeringen utfört? Vi hålla det för alldeles otroligt, alldeles omöjligt. Vårt folk har en djupt rotad respekt för det dugande arbetet och för dem, som utföra det; därför skall det icke vända sig emot en regering, *som arbetat mer än alla andra* och som under den korta tiden af två år uträttat så mycket. En hvar, som opartiskt pröfvar och dömer, måste inse, att den Lindmanska regeringen representerar det *verkliga, det gedigna framåtskridandet*, på samma gång som den tänker på allas väl och i det stycket är raka motsatsen till hvad man kallar en partiregering.

Stockholm, Vårt Lands Förlagsaktiebolags tryckeri, 1908